

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2022, 5(11): 1527-1543.

DOI: [10.26677/TR1010.2022.1114](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1114)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Sosyal Medyada Stalklamak Üzerine Yapılan Bir Araştırma*

Özge ŞENSES, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, e-posta: sensesozge@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8390-2752>

Doç. Dr. İlknur AYDOĞDU KARAASLAN, Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İzmir, e-posta: ilk2002tr@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2663-6731>

Öz

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle, sosyal medya kullanımları arttığından kullanıcıların stalklama eylemleri de artmıştır. Stalklamak, başta takip edilen kişinin sadece profilini gizlice görüntülemek, fotoğraflarına bakmak iken zamanla takip edilen kişinin gönderilerine yorum yapmak, başta iltifat dolu fakat ardından rahatsız edici olan mesajlar atmak vb. davranışlar sergilemektir. Çalışmada, sosyal medyada stalklama (ısrarlı takip) eylemi incelenmiş hem fail hem de mağdur olan/olmayan taraflar tarafından kullanıcıların görüşlerine online anket yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında; sosyal medyayı sıklıkla kullandıkları varsayılan ve online ankete gönüllü cevap veren 437 katılımcıya, stalk hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, katılımcıların demografik değişkenleri ile stalk kavramının anlaşılması ve uygulanması, stalklama yaparken kullanım amaçları, ısrarlı takipleri farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Gençlerin sosyal medyayı aktif kullandıkları görülmektedir. Sosyal medya kullanıcıları, stalk kavramını bir suç unsuru olarak görmektedir. Ayrıca katılımcıların stalk kavramı ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları da ortaya çıkmıştır.

*Bu çalışma, Sosyal Medya Kullanımında Stalklamak: Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları Üzerine Bir Araştırma; başlıklı (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı (2022)) yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Stalk, Siber Takip, Stalker.

Makale Gönderme Tarihi: 18.10.2022

Makale Kabul Tarihi: 07.11.2022

Önerilen Atf:

Şenses, Ö. ve Aydoğdu Karaaslan, İ. (2022). Sosyal Medyada Stalklamak Üzerine Yapılan Bir Araştırma, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(11): 1527-1543.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2022, 5(11): 1527-1543. DOI:[10.26677/TR1010.2022.1114](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1114)
ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

A Study on Stalking on Social Media

Özge ŞENSES, MSc. Student, Ege University, Institute of Social Sciences, İzmir, e-mail: sensesozge@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8390-2752>

Associate Prof. Dr. İlknur AYDOĞDU KARAASLAN, Ege University, Communication Faculty, İzmir, e-mail: ilk2002tr@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2663-6731>

Abstract

Today, with the development of technology, stalking of users has increased as their use of social media has increased. Stalking is to secretly view only the profile of the person being followed, to look at their photos, to comment on the posts of the person being followed over time, to send messages that are full of compliments but then disturbing, etc. exhibiting behaviors. In the study, the stalking (persistent stalking) action on social media was examined and the opinions of the users were reached by the online survey method by both the perpetrator and the aggrieved/non-victim parties. In the scope of the research; 437 participants, who are assumed to use social media frequently and who voluntarily responded to the online survey, were asked their opinions about stalking and their opinions were evaluated. As a result of the research, it is revealed that the demographic variables of the participants, the understanding and application of the concept of stalking, the purpose of use while stalking, and their persistent follow-ups differ. It is seen that young people use social media actively. Social media users see the concept of stalking as a criminal element. It was also revealed that the participants did not have sufficient level of knowledge about the concept of stalking.

Keywords: Social Media, Stalk, Gender, Surveillance Society.

Received: 18.10.2022

Accepted: 07.11.2022

Suggested Citation:

Şenses, Ö. ve Aydoğdu Karaaslan, İ. (2022). A Study on Stalking on Social Media, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(11): 1527-1543.

GİRİŞ

İnternetin gelişmesi ve teknolojinin sürekli değişim ve gelişime uğraması, bireylerin farklı mecralardan teknolojiye adapte olmaları, onların iletişimlerini de önemli ölçüde etkilemiştir. İnternet sayesinde bireyler, her türlü içeriği sosyal ağlar aracılığı ile alma ve iletme işlemini yapabilmektedir. Bu durum interneti bir bilgi kaynağı olmaktan öte, hayatın aktığı interaktif bir ortama dönüştürmüştür. Sosyal medya da bu interaktif ortamın en önemli mecralarından biridir.

Gazete, dergi, televizyon ve radyo gibi geleneksel medya araçları bireylerin yaşamlarında uzun süredir yer almaktadır. Ancak söz konusu mecralarda tek taraflı iletişimin olması, maliyetlerin fazlalığı gibi özelliklerinden dolayı bireyler etkileşimli ve çoklu ortam özelliğinden dolayı yeni medya kullanımlarını arttırmıştır. Az maliyet ile internet kullanıcılarının ücretsiz içerik üretebildiği internet ve web siteleri, geleneksel medyanın aksine herhangi bir eğitim ya da tecrübe gerektirmediğinden kullanıcı sayılarındaki artış giderek dikkat çekmektedir.

Yapılan araştırmalarda 2021 verilerine göre; Dünya’da 7,83 milyar internet kullanıcısı ve 4,20 milyar da sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (<https://wearesocial.com/>) Bu durum aslında her dört kişiden ikisinin sosyal medya kullandığını göstermektedir. Üstelik bu sayılar her geçen yıl katlanarak ilerlemektedir. Yeni medya kullanımına olan yoğun ilgi, internetin kullanım amaçlarını da değiştirmektedir. Facebook, Instagram, Whatsapp, Twitter gibi sosyal medya uygulamaları yaşamı kolaylaştırırsa da sağladığı serbestlik ortamıyla büyük ölçüde mahremiyet ihlallerine neden olmaktadır. Araştırmanın konusunu oluşturan stalk kavramı da sosyal medyadaki kullanıcılara uygulanabilen bir mahremiyet ihlalidir. Türkçede çok net bir karşılığı bulunmasa da ısrarlı takip olarak çevrilebilecek stalk kavramı, İngilizce kökenli bir kelimedir. İngilizcede gizlice avını izlemek anlamına gelen stalklamak; başta takip edilen kişinin profilini ondan habersiz görüntülemek, fotoğraflarına bakmak olurken zamanla takip edilen kişinin gönderilerine yorum yapmak, başta iltifat dolu fakat ardından rahatsız edici olan mesajlar atmak, telefon numarası varsa sık sık ve uygunsuz zamanlarda aramak ayrıca daha ileri giderek kişiyi fiziksel olarak takip etmeye ya da fiziksel şiddete yol açıcı davranışlar sergilemeye dönüşmektedir.

Çalışmada, stalkerların (ısrarlı takip yapan kişi) motivasyonları, ısrarlı takibin en çok hangi cinsiyet tarafından uygulandığı, yaş gruplarına göre uygulanma sıklığının değişip değişmediği, kavramın ne kadar bilindiği, stalklama eylemi ile bireylere zarar verilip verilmediği, eylemin özellikleri, ısrarlı takibin ne kadar normalleştirildiği ve söz konusu kavramın bireyler tarafından nasıl algılandığı ve neden uygulandığı değerlendirilmiştir.

STALK (ISRARLI TAKİP) KAVRAMI

Stalk kavramının Türkçe’de anlamını tam olarak karşılayan bir kelime bulunmasa da çevirisi ısrarlı takip olarak yapılan bir eylemdir. Kişinin hukuka aykırı olarak fiziksel ya da internet ortamında, düzenli olarak başka birini takip etmesi, sözleri, yazıları ya da davranışlarıyla rahatsız etmesiyle oluşmaktadır. Oxford Dictionaries (2020) tanımlamasına göre stalklama; birini rahatsız edici veya korkutucu bir şekilde uzun süre takip etme, izleme suçudur. Cambridge Dictionary’nin (2021) stalk tanımı ise; bir insanı veya hayvanı yakından gizlice sıklıkla yakalamak ya da saldırmak için izlemek, peşine düşmek, gizli gizli izlemek; avına sinsice yaklaşmak, kasıla kasıla yürümek şeklinde açıklanmıştır.

Spitzberg ve Cadiz (2002) ise takip için şöyle temel bir açıklama getirmiştir: Takip, kişinin kasıtlı, tekrarlayan, istenmeyen ve korku-baskı yaratacak şekilde izlenmesi ya da taciz edilmesidir (Gürgezoğlu, 2010: 2). Akmeşe ve Deniz (2017) Stalk’ı iz sürme, takip etme, dikizleme olarak

değerlendirildiğinde, bu eylemi gerçekleştiren kişiye stalker, dikizleme eylemini de stalklamak olarak ifade etmek mümkündür.

Bir eylemin stalk olarak değerlendirilmesi için, takipçinin eylemi hangi amaçla gerçekleştirdiğine ve eylemlerinin sınırlarının nereye kadar uzandığına bakılmalıdır. Bu bağlamda stalk eylemini gerçekleştirenin niyeti de ortaya çıkmaktadır. İyi niyetli takip çoğunlukla bireyin kendisini gözetlemesine izin verdiği bireylerin belirli sınırlar içerisinde ve rahatsız etmeden kişiyi takip etmesi iken, kötü niyetli takip, stalkerın karşısındaki bireyi gizli veya açık olarak rahatsızlık verecek derecede izlemesi ve korkutmasıyla oluşmaktadır (<https://www.kaspersky.com.tr>).

Mullen vd., (2000) ısrarlı takibin bilim, hukuk ve medya olarak üç sacayağı olduğunu belirtmektedir. İsrarlı takibin medyadaki yer alış biçimi genellikle ünlülerin maruz kaldığı tacizler ve kadına yönelik şiddet çerçevesinde yaşanan stalker eylemleridir. Spitzberg ve Cadiz (2002), medyanın stalkerlar ile ilgili stereotipleri yeniden ürettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda medyaya göre mağdurlar çoğu zaman ünlülerdir. Diğer bireylerin ısrarlı takibe uğraması çoğu zaman kaçırılma ya da cinayet ile bitmektedir. İsrarlı takip eylemleri televizyon haberlerinde gazetelere nazaran daha çok yer almaktadır. Stalkerlar tanımadıkları birine musallat olan kurnaz yabancılar olarak görülmektedir. Haberlerde stalklanan bireyler ise çaresiz kurbanlar olarak varsayılmaktadır. Ayrıca takipçilerin çoğunlukla erkekler ve ısrarlı takibe maruz kalanların da kadınlar olduğu varsayılmaktadır. Bazı araştırmacılara göre bu durum toplumsal cinsiyete yönelik klişeleri desteklemektedir. Günümüzde yapılan araştırmaların bu görüşü desteklediği bilinmektedir. İsrarlı takip, cinsiyetçi bir eylemdir.

İsrarlı takip (stalking) ilk olarak, 1989'da Amerikalı aktris Rebecca Schaeffer'ın 22 yaşındayken kendisini uzun zamandır takip eden (mektuplar gönderen, sette Schaeffer'i görmeye giden) takıntılı hayranı tarafından silahla öldürülmesi ve aynı yıl içinde başka kadınların da benzer şekilde stalkerları tarafından cinayete kurban gitmeleri sonucunda dikkatleri üzerine çekmiştir. 1990'da ilk takip kanunu çıkartılmış, Amerika Birleşik Devletleri'nin California eyaletinde stalk suç olarak düzenlenmiştir. Stalk kavramı bireylerin hayatında her zaman var olmuş olsa da Schaeffer'ın öldürülmesi ve ardından fark edilen gerçeklerle birlikte özellikle 1990'lı yıllardan sonra bu kavram üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (<https://www.history.com>).

Bu çalışmalar aracılığıyla stalklama özellikle psikoloji ve hukuk alanlarında irdelenmiş ve ısrarlı takip eyleminin çoğunlukla mağduru olan kadınlara odaklanılmıştır. Araştırmalara göre kadın cinayetlerinin büyük bir yüzdesi kadınların cinayete kurban gitmeden önce internet üzerinden ve fiziksel olarak ısrarlı takibe uğradıkları ve en az 5 kere telefon ile taciz edildikleri yönündedir (Spitzberg ve Cadiz, 2002). Bu bağlamda her stalklama eylemi bireylerin yaşamında hayati bir öneme sahiptir denilebilmektedir.

Bir yeni medya hastalığı olan stalklamak toplumlar tarafından, fiziksel takip içerdiğinde bir taciz ve saplantı olarak görülse de sosyal medya üzerinden yapıldığında bir suç unsuru sayılmamakta ve insanların meraklarını gidermenin bir yolu olarak görülmektedir. Bu bağlamda bireylerin bilinçlenmesi gereken noktalar:

- Takip ve takip edilmek, belirli etkileri ve rezonansı olan yapılardır.
- İsrarlı takip artık gelecekteki şiddetin bir uyarısıdır.
- İsrarlı takibin nedeni psikolojik olarak alınmış hasarlardır.
- Stalk mağduriyetin bir formudur.
- Stalkerlar tehlikelidir.
- Stalkerlar suçludur.
- Stalkerlar sorunlu ve tahmin edilemezdir (Mullen, Pathe ve Purcell, 2000: 5).

Dolayısıyla toplumların stalking hakkında bilinçlenmesi ve stalkerların olası davranışlarının neler olduğunun önceden bilinmesi sağlarsa mağdur ve olası mağdurlar, daha büyük sorunlar yaşamadan hızlıca bu sorunu anlayıp tepki gösterebilirler.

Aslanyürek (2016) makalesinde sosyal medyada çevrimiçi gizlilik, güvenlik ve mahremiyet gibi konulara değinmiştir. Aslanyürek, sosyal medyanın her birey için farklı kullanım amaçları taşıdığını ve birçok kullanıcı için bir sosyalleşme ve ekonomik kazanç aracı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle hayatlarının büyük bir bölümünü kapsayan sosyal medya uygulamalarında olmak bireyler için büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda kullanıcılar için gizlilik ve güvenlik gibi konuların önemi geri planda kalmaktadır. Aslanyürek yaptığı araştırma sonucunda sosyal medyada var olmak için bireylerin güvenlik açıklarını ve stalker tehlikelerini bilmelerine rağmen önemsemediklerini ortaya koymuştur.

Başar'ın (2019) çalışmasındaki bulgulara göre namus kültürünün onaylanması, cinsiyetçilik ve cinsiyetler arası şiddetin meşruluğu stalk davranışlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Araştırmaya göre, namus kültürüne sahip ülkelerde, bu inanç yapısını savunan bireyler stalk kavramını normalleştirmeye eğilimli olmaktadır. Ayrıca söz konusu ülkelerde Lerner'in (1980) kuramı olan adil dünya inancına sahip bireylerin varlığı da dikkat çekmektedir. Adil dünya inancındaki bireyler, yaşamda yapılan her iyiliğin ve kötülüğün bir karşılığının olduğuna inanmaktadır. Bir kişinin başına ısrarlı takip/taciz gibi eylemler geldiğinde bunun olmasının nedenini, mağdurun suçundan kaynaklandığını, yaptığı bir yanlışın cezasını çektiklerini düşünmektedirler. Herkesin kendi başına gelenlerden sorumlu olduğuna inanılan bu düşünce sisteminde suçsuz olanın daha çok mağdur edilmesi gibi istenmeyen sonuçlar yaşanabilmektedir.

Adil dünya inancının ısrarlı takip eylemlerinin varlığını pekiştirdiği bilinen bir gerçektir. Meloy ve Boyd'un araştırmasına göre kadın takipçiler genellikle 18 ile 58 yaş aralığında bulunan beyaz, heteroseksüel ve bekar kadınlardır. Çoğu liseyi bitirmiş geri kalanı da üniversite ve yüksek lisans eğitimleri almış akademik olarak başarılı kişilerdir. Kadın stalkerların zeki olmaları nedeniyle takip yaparken nasıl hareket edebileceklerini bildikleri ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmaya göre bu kadın takipçilerin üçünden biri ısrarlı takip yaparken madde etkisi altında oldukları tespit edilmiştir.

Doğan (2014) kadınların mağduriyetleri açısından stalk kavramına odaklanmıştır. Doğan'ın da belirttiği gibi stalkerların, mağduru sosyal medyada takip etmesi, iletişim kurmaya çalışması, mağdura dair fotoğraf, video veya yazışmaları paylaşması, mağdurun e-posta vb. mesajlarını takip etmesi ısrarlı takip kavramı içerisinde değerlendirilmelidir.

Stalkerlara karşı caydırıcı cezalar olmadığı takdirde Perry'nin (2018) değindiği gibi sadece bir Facebook ilişki kısmını -evli, bekar, nişanlı, ilişkisi var gibi- değiştirmek bile takıntılı bir ısrarlı takipçinin eyleme geçerek takip edilen bireye fiziksel zarar vermesine yol açabilmektedir. Saltık (2018) ise sosyal sermaye üzerinden stalk olgusunu bir Instagram araştırmasıyla incelemiştir ve bireylerin statü kazanıp ekonomik olarak iyi konumlara gelmek için sosyal medya araçlarını kullandıklarını, bu amaç uğruna stalkladıklarını ve stalklandıklarını belirtmiştir. Mullen, Pathe ve Purcell (2000) ve Korkodeilou (2016) araştırmalarında stalker ve mağdurlarını incelemişlerdir. Philips vd., (2004) yaptıkları araştırmaya göre hem katılımcının cinsiyeti hem de fail ve mağdurun özellikleri taciz algısının değişmesine yol açmaktadır. Ranger'ın (2002) araştırmasının amacı ise takip mağduriyetinde cinsiyet rollerinin ve kişilik faktörlerinin bir bağlantısı olup olmadığının araştırılmasıdır.

Gürgezoğlu (2010) stalk mağduru olan ve olmayan bireyler üzerinde yaptığı çalışmada, takip mağdurlarının %23.2'si cinsel tacize maruz kaldıklarını, %76.8'i ise böyle bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca cinsel tacize uğrayan takip mağdurlarının, bu tacize ne şekilde karşılaştığı sorulduğunda, ilk sırada %39.1 oranı ile cinsel içerikli konuşmalara

maruz kaldıklarını, son sırada ise %8.7 ile cinsel ilişkiye zorlama olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya göre mağdurlar %29.3 ile haftada birkaç kez %25.6 ile de her gün stalker davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Çalışma doğrultusunda stalkerların %37.6'sı mağdura âşık olduklarını belirten not yazarken %17.5'i tehdit içerikli mesajlar göndermektedir. Bu araştırma sonuçları da takıntılı takipçilerin ne kadar tehlikeli olabileceğinin göstergelerinden biridir.

Karuppannan ve Puthisigamani'nin (2007) araştırmalarında ısrarlı takibin stalkerlar tarafından uygulanan 5 metoduna ilişkin oranları, %55.3 ile takip edilmeyi, %30.7'si istenmeyen telefonlar almayı, %11.3'ü casusluğa maruz kalmayı yani stalkerın evinin önünde, iş yerinin, okulunun önünde beklemesi vs., %22.7'si istenmeyen mektuplar almayı, %17.4'ü mağdurla iletişim kurulmaya çalışılması olarak belirlenmiştir.

Logan (2010)'un araştırmasında ise kadın mağdurların stalkerları %62 oranıyla eski veya mevcut partnerleridir. Ayrıca %23 hiç tanımadıkları biri ve %19 ise tanıdıkları biri olduklarını ifade etmektedirler. Erkeklerde ise bu oranlar daha düşük gözlenmekte olup erkek mağdurların stalkerları sırasıyla %36 ile yabancı biri ve %34 ile tanıdıkları bir kişi ve %32 oranında da partnerleri olmaktadır. Bu bağlamda erkeklerin daha az ısrarlı takibe maruz kaldığı yönündeki çalışmalar desteklenmektedir.

SİBER TAKİP KAVRAMI

İsrarlı takip eylemi belirli yerlerde ve aşamalarda gerçekleştirilebilmektedir. İnternet ortamında mağduru araştırmak, nerede ne yaptığını öğrenmeye çalışmak, pek çok kez mail atmak ya da mektup yazmak, telefonu varsa sürekli arayarak rahatsız etmek, sosyal medyadan mağdurun profilini mercek altına almak, mağdura karşı iltifat içerikli ya da tehdit edici bir dil kullanmak, uygunsuz bir şekilde hediyeler almak, mağdurun kişisel bilgilerini yaymakla tehdit etmek, iş yeri, alışveriş merkezi gibi bulunduğu yerlerde takip etmek ve en üst nokta olarak da mağdura fiziksel şiddet uygulamak stalk kavramının içerisinde yer almaktadır.

İsrarlı takip suçu, internet ortamında, özellikle de sosyal medya uygulamaları aracılığıyla yapıldığında bu siber takip/taciz (cyberstalking) olarak adlandırılmaktadır. Oxford Dictionary Of Law Enforcement'e (2015) göre siber takip; mağdurun elektronik yollarla taciz edilmesi anlamına gelmektedir. Günümüzde de stalklamak denilince akla ilk gelen internet ortamında bir bireyi gizlice takip etme eylemidir. Bu çalışma kapsamında ele alınan stalk kavramı da sosyal medya uygulamaları üzerinde yapılan siber tacizdir. Ellison ve Akdeniz (1998), siber takibi doğrudan ya da dolaylı olarak iki kategoriye ayırmaktadır. Doğrudan siber takip, tacizcinin mağdur ile iletişime geçebildiği tüm teknolojik araçlar ile bireye rahatsız edici bir içerikle direkt mesaj göndermesi ya da aramasıdır. Dolaylı siber takipte ise stalker, mağdur hakkında yalan, söylenti, dedikodu çıkarmakta veya tehdit içerikli sözler ile mağduru rahatsız etmeye çalışmaktadır. Bocij ve McFarlane (2003), cyberstalkerların belirgin 4 amacını şu şekilde sıralamaktadır:

- Kurbanı çeşitli nedenlerle (takıntılı âşık olması, buluşma isteği, mağdura karşı kin beslemesi vb.) tehdit etmek
- Mağdurun itibarına zarar vermek istemesi
- Mağdurun başta elektronik cihazları dahil tüm eşyalarına zarar vermek istemesi
- Mağduru bilgisayar üzerinden izleyerek merak duygusunu gidermek istemesi

Kötü niyetli ısrarlı takip olarak adlandırılan bu eylemler takipçi ile takip edilen arasındaki eşitsizliği ve gerilimi net bir şekilde vurgulamaktadır. Takipçi, kendisini mağdurdan üst bir konuma koyarak Google'dan bireyin ismini aratarak, sosyal medya hesaplarından ya da

GPS'ten takip ederek takıntılı davranışlar gerçekleştirmektedir. Günümüzde siber takipten kaçabilmek pek mümkün değildir. Bunun nedeni sosyal yaşam gereği internetin bir lüksten öte ihtiyaca dönüşmesidir. Enformasyon çağında bireylerin en az bir sosyal medya uygulamasına üye olması elzem hale gelmiştir. Çünkü iş yerleri, topluluklar Whatsapp ya da Facebook gruplarından haberleşmekte, gidilen her resmi ya da sosyal ortamda e-posta adresleri istenmekte ve bir insanın nasıl biri olduğu merak edildiğinden direkt Instagram ya da Twitter hesap isimleri sorulmaktadır. Bu durum da sosyal medyalar aracılığıyla siber takibe maruz kalma oranını arttırmaktadır. Özellikle siber takibin daha kolay gerçekleştirilmesi için bireyin, sosyal medyadaki profil ayarını 'Herkes' olarak seçmesi gerekmektedir. Bu seçeneği seçen bireylerin profili dünyanın her yerinden kullanıcıların bakışlarına açılmaktadır. Bu bağlamda gerekli hesap gizliliğini yapmayan profil sahiplerinin stalk mağduru olma olasılığı artmaktadır. Hesabı gizli olan bireyler de seçtikleri takipçiler tarafından stalk eylemine maruz kalabilmektedir. Dolayısıyla takipçilerin niyetleri bireyi rahatsız etmek ya da meraklarını gidermekle başlayıp, mağdurun profilini düzenli görüntüleyerek, gönderilere hoş karşılanmayacak seviyede beğeni, yorum yaparak ve mağdura mesaj atarak stalker olabilmektedir.

Akmeşe ve Deniz (2017), kimin ısrarlı takibin öznesi ya da nesnesi olacağına stalkerların karakter yapısının karar verdiğini belirtmektedir. Gözetlenenler her durumda gözetleyen (stalker) için bir merak kaynağı ve takipçinin ısrarla ulaşmak istediği amacıdır. Stalkerlar bu amaç doğrultusunda sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır. Instagram, Twitter, Facebook gibi sosyal medya uygulamalarında profili olan birçok kişi takip edilmek, takipçi sayısını arttırmak istemektedir. Ancak bireyler sayfalarını belirli kıstaslar çerçevesinde kontrollü olarak da kullanıma açabilmektedir. Dolayısıyla takipçilerini ve takip ettikleri bireyleri seçebilme, istekleri anda istedikleri fotoğraf, video vb. paylaşma özgürlükleri olan bireyler kendi seçtikleri stalkerlara onay vermektedir.

O'Neill (2011)'in araştırmasına göre, her çalışmada mağdurların siber takibe maruz kalıp kalmama oranları farklılık göstermektedir. Bunun nedeni araştırmacıların siber takip tanımlamalarında farklı odak noktalarını dikkate almaları ve örneklem seçiminin farklılığından kaynaklanmaktadır. Siber taciz ne kadar yaygın olduğu bilinmese de internet kullanımı hızla devam ettikçe bu oranın artacağı düşünülmektedir. Stalk sonucu mağduriyet yaşama oranı Türkiye'de de oldukça yüksektir. Ancak mağduriyetler çok fazla dile getirilmemekte veya ısrarlı takip kavramı suç unsurları kapsamında yer almamaktadır. İsrarlı takip suçları hakkında toplumun bilinç düzeyi yeterli olmadığı için de bu eylemlerin büyük bir kısmı kayıtlara geçmemektedir.

Literatüre bakıldığında genel olarak stalkerların ısrarlı takip davranışlarını gerçekleştirmelerine neden olan pek çok faktör bulunduğu söylenebilmektedir.

- Madde bağımlılığı ve erken travmalar
- Aile, arkadaşlar ya da partnerle disfonksiyonel bağlılıklar
- Zihinsel rahatsızlıklar (şizofreni, manik depresiflik, paranoyaklık)
- Yalnız kalmak, izole edilmişlik
- Toplumun dezavantajlı gruplarına dahil olma gibi nedenler stalk eyleminin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Teknolojinin hızla gelişmesi ve kullanımının yaygınlaşmasıyla özel alanın sınırları muğlaklaşmıştır. Böylece özel alanlara giriş ve çıkış kolaylaşmıştır. Anlık paylaşımlarla

beğenilme arzusu ile bireylerin sosyal medya hesaplarını açık tutma eğilimleri, izlenmek, merak edilmek, beğenilmek gibi durumlar hem stalklayan hem de stalklanan kişileri karşı karşıya getirmektedir. Böylelikle görülmek istenene yönelik bir “online iz sürme” davranışı normalleştirilmiştir.

Sosyal medyanın olanakları, stalk davranışlarının çeşitli tarzlarının gerçekleşmesine zemin oluşturmaktadır. Çünkü gerçek dünyada sosyal ilişkilerin giderek sığlaşması, yeni bir gerçeklik arayışı, benliğin dışa vuruş biçimi olarak değerlendirilebilir. Böylelikle stalkerlar ve stalklanan kişiler online ortamlarda kendi gerçekliklerini yeniden çerçevelemektedirler. Başka bir deyişle, gözetleyen ve gözetlenen kişiler birbiriyle takipte kalabilmek için farklı çabalar gösterebilmektedirler. Ancak bireylerin birbirleri ile takipleşme sınırları, yaş gruplarına ve cinsiyete göre farklılık gösterebilmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın konusunu, sosyal medya uygulamalarında bireylerin profillerinin gizlice görüntülenmesiyle ortaya çıkan stalklamak (ısrarlı takip) kavramı oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında konuya ilişkin detaylı literatür taraması yapılarak, veriler 437 sosyal medya kullanıcılarına 33 sorudan oluşan online anket tekniği uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmada, online anket ile katılımcılardan elde edilen veriler cinsiyetleri ve yaşları temelinde stalk kavramı konusundaki düşüncelerine ulaşılarak araştırmanın hipotezleri desteklenmeye çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Çalışmada, sosyal medya kullanan bireylerin yaptıkları ısrarlı takibin (stalklama) araştırılması, stalklama kavramının ne kadar bilindiği, stalk eylemi ile bireylere zarar verilip verilmediği ve bu kavramın bireyler tarafından nasıl algılandığının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda stalklama yapan kullanıcıların kimleri, hangi amaçla stalkladıkları, hangi duygu ve düşünce ile stalklama yaptıkları ve stalk mağdurlarının kimler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın literatürde az çalışıldığı göz önüne alınarak literatüre katkı sağlanmasının yanı sıra kapsamlı bir araştırma ile de günümüzde sıkça duyulan stalk kavramı değerlendirilerek iletişim alanında akademik bir etkiye sahip olacağı ve gelecek çalışmalara rehberlik yapacağı düşünüldüğünden büyük önem arz etmektedir.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ ve ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini sosyal medya hesabı olan ve aktif olarak kullanan bireyler oluştururken, örneklemini sosyal medyayı sıklıkla kullanan ve gönüllü olarak online anketi cevaplayan kullanıcılar oluşturmaktadır.

Çalışmada Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004)'nın belirttiği tabloda öngörülen asgari katılımcı sayısı 0.05 anlamlılık düzeyinde evren büyüklüğü 100 milyon olduğunda en az 384 benimsenerek örneklem hacmi belirlenmiştir. Araştırma, 05.02.2021 – 03.04.2021 tarihleri arasında 437 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada olasılıksız örnekleme yöntemlerinden Kolayda örneklem yöntemi uygulanmıştır. Strauss ve Corbin'in (2014) belirttiği gibi araştırmalarda evrenin doğasına yönelik bilgilere sahip olunamadığında olasılıksız örnekleme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu sayede araştırmalar daha derinlikli bir biçimde incelenebilmektedir. Flick (2014), olasılıksız örneklemlerin -bu araştırmada da varsayıldığı gibi- bilgi sahibi ve anket sorularını cevaplayabilecek bireylere odaklandığını belirtmektedir. Dolayısıyla sonuçların genellenmesi düşünülmemektedir. Betimsel analizlerle konu hakkında elde edilen bilgiler, konuya ışık tutacaktır.

Araştırmadaki bağımsız değişkenler, yaş ve cinsiyet iken, bağımlı değişken stalklama eylemidir. Araştırmanın ara değişkenleri ise sosyal medya kullanım ortamları ve sıklığıdır.

Araştırmanın Hipotezleri:

H₁: Demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş) göre stalk kavramının anlaşılması ve uygulanması değişkenlik göstermektedir.

H₂: Demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş) göre stalklamadaki kullanım amaçları değişmektedir.

H₃: Gençler stalklamayı daha aktif kullanmaktadırlar.

H₄: Sosyal medya kullanıcıları stalk kavramının suç olduğunu düşünmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM ve TEKNİĞİ

Araştırmadaki veriler, sosyal medya kullanıcılarına yönelik 33 sorudan oluşan online anket tekniği ile elde edilmiştir. Kelley, Clark, Brown ve Sitzia (2003) anketin, genellikle bir seçime atıfta bulunduğunu söylemektedir. Arıkan'ın (2018) da belirttiği gibi anket, bireylerden bilgi almak amacıyla uygulanmaktadır. Elde edilmek istenen bilgiler sözlü ya da yazılı anketler ile nicel ya da nitel veriler olmaktadır. Anketler en uygun ortam seçilerek pek çok farklı biçimde yapılabilmektedir. Anketler katılımcılara posta aracılığıyla, yüz yüze ya da internet ortamında online olarak sorularak gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca anketi yapan bireyler bu soruları hazırlarken katılımcıların konuyla ilgili olduklarını düşünmekte, katılımcıların akılcı olduklarını varsaymakta, doğru bilgi verdiklerini ve soruları doğru anladıklarını düşünmektedir. Bu çalışmada da ankete katılan bireylerin soruları doğru anladıkları ve doğru bilgi verdikleri varsayılmıştır. Online anketin soruları konu bağlamında ve etik değerler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Katılımcılardan elde edilen verilerin analizleri SPSS 25 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile yapılmıştır. Araştırmada verilerin frekans dağılımları incelenmiş olup Bakan ve Büyükeşe'nin (2004) de belirttiği gibi parametrik olmayan testlerde en çok kullanılan ve kategorik değişkenlerin arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan ki-kare testi uygulanmış olup veriler 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Veriler sayı ve yüzdeler ile ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik yapılarına (Tablo 1), sosyal medya kullanım alışkanlıklarına (Tablo 2), ve stalk kavramına bakış açılarına (Tablo 3) ilişkin veriler elde edilmiştir.

Ankete katılan bireylerin demografik özelliklerinin dağılımları incelendiğinde; araştırmaya katılan bireylerin %68'i kadın, %30'u erkek ve %2.1'i LGBT'dir. Katılımcıların yaşlara göre dağılımı değerlendirildiğinde, %33.2'si "15-24", %22.4'ü "25-34", %17.8'i "35-44", %22.9'u "45-54" ve %3.7'si "55-64" yaş aralığındadır. Katılımcıların %1.6'sının ilköğretim, %13.7'sinin ortaöğretim, %13.5'inin ön lisans, %59.7'sinin lisans ve %11.4'ünün lisansüstü eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan bireylerin %15.8'i kullanıcıların sosyal medyada gerçek kişiliklerini sergilediklerini düşünürken %84.2'si bireylerin sosyal medyada olmak istedikleri kişi gibi davrandıklarını düşünmektedir. Bu sonuca göre katılımcıların %50'den fazlasının sosyal medyayı yapay bir mecra olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	297	68
	Erkek	131	30
	LGBT	9	2.1
Yaş	15-24	145	33.2
	25-34	98	22.4
	35-44	78	17.8
	45-54	100	22.9
	55-64	16	3.7
Eğitim	İlköğretim	7	1.6
	Ortaöğretim	60	13.7
	Ön Lisans	59	13.5
	Lisans	261	59.7
	Lisansüstü	50	11.4
Sizce bireyler sosyal medyada gerçek kimliklerini mi yoksa sahte kimliklerini mi sergiliyorlar?	Gerçek Kişiliklerini	69	15.8
	Olmak İstedikleri Kişiliği	368	84.2

Tablo 2. Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarına İlişkin Dağılımı

		n	%
Sosyal medya hesap/hesaplarınız var mı? Varsa hangileri?	Facebook	282	64.5
	Instagram	380	87
	Twitter	265	60.6
	YouTube	266	60.9
	Whatsapp	413	94.5
	Diğer	28	6.4
En sık kullandığınız sosyal medya uygulaması nedir?	Facebook	93	21.3
	Instagram	266	60.9
	Twitter	115	26.3
	YouTube	126	28.8
	Whatsapp	296	67.7
	Diğer	10	2.3
Sosyal medya uygulamalarına günde yaklaşık kaç saatinizi ayırıyorsunuz?	1 saat	88	20.1
	2 saat	121	27.7
	3 saat	95	21.7
	3 saat ve üzeri	133	30.4

Günümüzde stalklamak ile en çok özdeşleştirilen mecra sosyal medya uygulamalarıdır. Sosyal medya kullanımında stalklamanın incelendiği bu araştırmada katılımcıların hangi sosyal medya uygulamalarını en çok ve ne sıklıkla kullandıkları saptanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların %64.5'inin Facebook, %87'sinin Instagram, %60.6'sının Twitter, %60.9'unun YouTube, %94.5'inin Whatsapp ve %6.4'ünün diğer sosyal medya uygulamalarında hesapları (profilleri)

bulunmaktadır. Katılımcılar soruda belirtilen sosyal medya uygulamalarının hesapları haricinde diğer seçeneğinde en çok Telegram hesapları bulunduğunu belirtmişlerdir. Ankete katılan bireylerin %21.3'ünün en sık Facebook'u, %60.9'unun en çok Instagram'ı, %26.3'ünün Twitter'ı, %28.8'inin YouTube'ı, %67.7'sinin Whatsapp'ı ve %2.3'ünün diğer uygulamaları kullandıkları tespit edilmiştir. Katılımcılar diğer seçeneğinde en sık Discord'u kullandıklarını ifade etmişlerdir. Anket katılımcılarının %20.1'i sosyal medya uygulamalarına günde yaklaşık 1 saatlerini ayırdıklarını dile getirirken diğer katılımcıların %27.7'si sosyal medyaya 2 saat, %21.7'si 3 saat ve %30.4'ü 3 saat ve üzerinde vakit ayırdıklarını belirtmiştir.

Katılımcıların stalk kavramı hakkındaki düşüncelerine ilişkin dağılımları incelendiğinde; ankete katılanların %81.7'si stalk kavramının ne olduğunu bildiğini ifade ederken %18.3'ü kavramın anlamını bilmemektedir. Katılımcıların daha önce tanıdıkları ya da tanımadıkları birinin hesabını gizlice ve düzenli olarak görüntüleyip görüntülemediklerini (stalker konumunda olup olmadıklarını) belirlemek için sorulan soruya katılımcıların %48.1'i evet yanıtını vermiştir. Ankete katılanların %38.7'si sıklıkla takip ettikleri kişi veya kişilere mesaj attıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %62.2'si sosyal medyada gizli veya açık olarak sürekli takip ettikleri hesaplar ifade etmiştir. Ankete katılan bireylerin %41.6'sı daha önce kendilerine karşı yapılan stalk girişimlerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %58.6'sı kendilerine karşı yapılacak stalk eylemlerinden rahatsızlık duyacaklarını ifade etmiştir. Katılımcıların %26.8'i mevcut hesapları haricinde anonim bir başka sosyal medya hesabına daha sahip olduklarını dile getirmiştir.

Anket katılımcılarının %66.1'i kendilerini takibe alan kişilerden rahatsız olup bu durumu yakınları ya da resmi makamlar ile paylaşacağını ifade etmiştir. Katılımcıların %7.1'i yaşadıkları stalk mağduriyetleri sonrasında fiziksel ya da psikolojik bir sağlık sorunu yaşadığını belirtmiştir. Ankete katılanların %29.1'i ısrarlı takiple ilgili Türkiye'deki yasal düzenlemeleri bildiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %80.1'i günümüzde ısrarlı takibin ve gözetlenmenin normalleştirildiğini düşünmektedir. Ankete katılan bireylerin %90.2'si sosyal medya uygulamalarını kullanırken gizlilik ayarlarını düzenlediklerini belirtmiştir. Ankete katılan bireylerin %71.4'ü bir kişinin profili herkese açıksa olası hesaba girilmesinin normal bir davranış olduğunu düşünmektedir.

Ankete katılan bireylerin %46.2'si ünlüler hayatlarını göz önünde yaşadıkları için ısrarlı takip edilmelerinin normal olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %49'u tanımadıkları birilerinin kendilerini stalklamasını ciddiye aldıklarını belirtmektedir.

Katılımcıların %62.7'si stalk mağdurlarının çoğunlukla kadınlar olduğunu ve bunu yapanların da büyük oranda eski sevgilileri olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların %52.4'üne göre stalklamak bir şiddet biçimidir. "Cinsler arasında ilişki kurulurken iz sürmek, sıkı takibe almak gerekli midir?" sorusuna katılımcıların %16.5'i evet demiştir. Katılımcıların %41.9'u fiziksel bir eyleme geçilme bile sadece sosyal medyada stalklanmayı sorun edeceklerini ifade etmektedir. Katılımcıların %64.1'ine göre fiziksel olarak gözetlenmekle sanal ortamda gözetlenmek arasında fark bulunmaktadır. Katılımcıların %41'i kanuna aykırı bir şey yapmasa ve ünlü biri olmasa da gözetleneceğini düşünmektedir. Ankete katılan bireylerin %66.4'ü stalklamanın saplantılı bir durum ve psikolojik bir rahatsızlık olduğunu belirtmiştir. Ankete katılan bireylerin %34.6'sı kendileriyle ilişki başlatmak için ısrarlı takip yapan bir bireyin girişimlerini normal karşılayacağını ifade etmiştir. Katılımcıların %81.2'si cinsiyet farketmeksizin bireylerin sosyal medyada seksi fotoğraflar paylaşmalarının stalk mağduru olmalarına yol açabileceğini düşünmektedir. Ankete katılan bireylerin %52.2'si fiziksel takip ya da şiddet olmasa da stalk yapmanın suç sayılması gerektiğini belirtmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Stalk Kavramı Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Dağılımları

		n	%
Stalk kavramı nedir biliyor musunuz?	Evet	357	81.7
	Hayır	80	18.3
Daha önce tanıdığınız ya da hiç tanımadığınız birinin hesabını gizlice düzenli olarak görüntülediniz mi?	Evet	210	48.1
	Hayır	227	51.9
Sıklıkla takip ettiğiniz kişi veya kişilere mesaj attınız mı?	Evet	169	38.7
	Hayır	268	61.3
Gizli veya açık olarak sürekli takipte kaldığınız kişiler, hesaplar var mıdır?	Evet	272	62.2
	Hayır	165	37.8
Size karşı yapılan ve fark ettiğiniz stalk eylemleri oldu mu?	Evet	182	41.6
	Hayır	255	58.4
Size karşı stalk yapılsa rahatsız olur musunuz?	Evet	256	58.6
	Hayır	181	41.4
İsminizin yer aldığı hesabınız hariç anonim bir sosyal medya hesabınız daha var mı?	Evet	117	26.8
	Hayır	320	73.2
Sizi takibe alan kişiden rahatsız olup bunu çevreniz yakınlarınıza ya da resmi makamlar ile paylaşıyor musunuz?	Evet	289	66.1
	Hayır	148	33.9
Yaşadığınız bir ısrarlı takip mağduriyeti olduysa sonrasında fiziksel ya da psikolojik bir sağlık sorunu yaşadınız mı?	Evet	31	7.1
	Hayır	406	92.9
Sıkı ve ısrarlı takip etme durumuna yönelik Türkiye'deki yasal düzenlemeleri biliyor musunuz?	Evet	127	29.1
	Hayır	310	70.9
Günümüzde sosyal medya ortamlarında insanları ısrarlı takip etmenin, gözetlenmenin normalleştirildiğini düşünüyor musunuz?	Evet	350	80.1
	Hayır	87	19.9
Sosyal medya uygulamalarını kullanırken gizlilik ayarlarını düzenliyor musunuz?	Evet	394	90.2
	Hayır	43	9.8
Bir kişinin profili herkese açıksa size göre girilmesi normal bir davranış mıdır?	Evet	312	71.4
	Hayır	125	28.6
Ünlü biri zaten hayatını göz önünde yaşamaktadır. Bu yüzden ünlüleri ısrarlı takip etmek normal midir?	Evet	202	46.2
	Hayır	235	53.8
Tanımadığım birinin seni stalklamasını ciddiye alır mısın?	Evet	214	49
	Hayır	223	51
Stalk mağduru çoğunlukla kadınlardır ve bunu yapan da büyük oranda eski sevgilileridir.	Evet	274	62.7
	Hayır	163	37.3
Stalk yapmak bir şiddet biçimi midir?	Evet	229	52.4
	Hayır	208	47.6
Cinsler arasında ilişki kurulması düşünüldüğünde iz sürmek, sıkı takibe almak gerekir mi?	Evet	72	16.5
	Hayır	365	83.5
Fiziksel bir eyleme geçilmedikçe sosyal medyada stalklanmayı sorun eder misiniz?	Evet	183	41.9
	Hayır	254	58.1
Fiziksel olarak gözetlenmekle, sanal ortamda gözetlenmek arasında fark var mıdır?	Evet	280	64.1
	Hayır	157	35.9
Kanuna aykırı bir şey yapmadıkça ya da ünlü biri olmadıkça gözetleneceğinizi düşünüyor musunuz?	Evet	179	41
	Hayır	258	59
Stalk yapmanın saplantılı bir durum ve psikolojik bir rahatsızlık olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	290	66.4
	Hayır	147	33.6
Sizi sıkı takibe alan iz süren (stalker) kişinin ilişki başlatmak için stalk girişimini normal kabul ediyor musunuz?	Evet	151	34.6
	Hayır	286	65.4
Bireylerin sosyal medyada seksi fotoğraflar paylaşması stalk mağduru olmalarına yol açabilir mi?	Evet	355	81.2
	Hayır	82	18.8
Fiziksel takip ya da şiddet olmasa da sıkı takibe almak ve iz sürmenin (stalk yapmanın) suç sayılması gerektiğini düşünüyor musunuz?	Evet	228	52.2
	Hayır	209	47.8

SONUÇ

Günümüzde geleneksel kitle iletişim araçlarının tek yönlü enformasyon iletimi sağlaması artık cazibesini kaybetmiş ve kullanıcılar Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya mecraları aracılığıyla tüm içeriklerde söz sahibi olmayı istemiştir.

Sosyal medyanın fonksiyonları postmoderniteyi besleyen yapısıyla kullanıcı sayısını her geçen gün arttırmaktadır çünkü bireyler bu mecralar sayesinde dünyayla bağlantıda olma, sosyalleşme, eşzamanlılık, topluluklara katılma, bilgiye erişme gibi imkanlara sahip olmaktadır. Sosyal medyanın özellikleri incelendiğinde teknolojik alt yapısıyla sanal bir evrenin varlığını oluşturabilecek tüm niteliklerinin bulunduğu görülmektedir. Bireyler bu sanal evrende öz kimlikleri dışında sanal kimlikler oluşturarak arzu ettikleri karaktere bürünebilme, kolaylıkla gözetleyebilme ve görünmez olabilme imkânı bulmaktadır. Kişilerin böyle bir seçeneklerinin bulunması literatürde tanımlanan stalker özelliklerini yansıtmalarını kolaylaştırmaktadır.

Israrlı takipçi anlamına gelen stalkerın gerçekleştirdiği tüm iz sürme eylemleri stalk yani ısrarlı takip olarak adlandırılmaktadır. Bir mahremiyet ihlali olan stalk eylemi sonucu bireyler, özel hayatlarının gizliliğine karşı bir saldırı altında olduklarını hissetmektedirler.

Takıntılı takipçinin iz sürmek için seçtiği bireyleri internet üzerinden takip etmesine ise cyberstalking (siber takip) denilmektedir. Psikolog ve psikiyatristler tarafından stalker profilleri oluşturulmuş ve takipçilerin genel olarak iletişim problemleri ya da psikolojik rahatsızlıklardan muzdarip, yalnızlık hisseden, karşısındaki kişi üzerinde hakimiyet kurmak isteyen, boş vakte sahip, özgüven sorunları yaşayan ve cinsel dürtülerini kontrol etmekte zorlandıkları tespit edilmiştir. Takıntılı takipçiler, merak ettikleri kişiyi internetin tüm olanaklarıyla bilhassa sosyal medya aracılığıyla gözetlemekte, mesaj gönderip, yorum yapmakta, mağdur hakkında asılsız söylentiler çıkarmaktadır. Takipçiler, mağduru evinde, iş yerinde de takip edebilmekte, telefon ile arayarak ya da benzeri şekillerde takip edilene ulaşmaya çalışabilmektedir. Mağdurlar çoğunlukla takıntılı takipçilerin eski partneri, arkadaşı, ünlü biri ya da tanıdığı herhangi biridir. Israrlı takip bir kez başladığında birkaç haftadan “1 – 2” yıla kadar bu takip devam edebilmektedir. Bu bağlamda çağın gereği olarak anonim olmanın kolaylaşmasıyla bireyler daha rahat takıntılı düşünceler geliştirebilmekte, gözetleme dürtülerini tatmin etmek için yeni medyayı rahatlıkla kullanabilmektedir. Siber takibin kaynağı; merak unsurlarının günlük aktivitelerini görebilmek, takip edilen kişiler ile iletişim kurabilmeyi (ilişki başlatabilmeyi) amaçlama, mağdur üzerinde hakimiyet kurmak isteme, yalnızlık ve öz güven eksikliği bulunabilmektedir. Kısaca internet kullanıcıları kendi karakter özelliklerinin ya da psikolojik şikayetlerinin bir getirisi olarak ısrarlı takip yapabilmektedir.

Stalk ile ilgili yapılan araştırmalarda kadınlar haricinde kesin bir mağdur kesim belirlenmemektedir. Çünkü araştırmalardaki örneklemelerin değişmesi, kavrama farklı açıdan bakan sorular sormak ve ısrarlı takibin köklerine yeterince inilmemiş olması sonuçların genellenebilmesini zorlaştırmaktadır.

Araştırmada bireylerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve stalk kavramına bakış açılarına yönelik veriler incelenmiştir. Bu bağlamda anketi en çok cevaplandıranların interneti daha çok kullandığı bilinen sırasıyla Z, X ve Y kuşağındaki bireyler olduğu görülmüştür. Katılımcıların öğrenim durumlarına bakıldığında anketi en çok Lisans mezunlarının yanıtladığı tespit edilmiştir.

Ankete katılan bireyler sanal kimliklerin varlığını kabul etmekte ve siber kimliklerin büyük oranda gerçek dışı olduklarını düşünmektedir. Bu bağlamda bireylerin sosyal medyada farklı karakter özellikleri sergiledikleri, çoğunlukla olmak istedikleri kişiye büründükleri düşünülebilmektedir. Katılımcı bireylerin sanal hayatın gerçek dışılığını kavrayabilmiş olmaları onları sosyal medyanın yanıltıcı olabilirliğine karşı bilinçli bireyler olarak görülmelerini sağlamaktadır.

Katılımcıların sosyal medya kullanım pratikleri incelendiğinde çoğunlukla Whatsapp ve Instagram hesapları olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedenlerinden birinin Whatsapp ve Instagram’ın bireylere işlevsellik açısından büyük kolaylık sağlamasıdır. Bu bağlamda bireylerin

sosyal ve iş yaşamlarındaki iletişimlerini yeni medya aracılığıyla gerçekleştirmeyi seçtikleri söylenebilmektedir. Whatsapp'ın ardından en sık kullanılan uygulamanın bir fotoğraf paylaşım sitesi Instagram olması bireylerin gözetleme dürtüsünün baskınlığıyla açıklanabilmektedir. Ayrıca katılımcıların sosyal medyaya günlük 3 saat ve üzerinde zaman ayırdıklarını ifade etmeleri yeni medyanın ayrı bir yaşam alanı olarak bireyleri kendisine bağlayabildiğini gösterir niteliktedir.

Araştırmadan anlaşılacağı üzere stalkın ne olduğu katılımcı bireylerin neredeyse hepsi tarafından bilinmektedir. Ankete katılanların çoğunun "İnternet kuşağı" olarak bilinen Z kuşağı grubundan oluşmasının kavramın bilinmesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Üstelik katılımcıların yarısından fazlası sosyal medyada gizli veya açık olarak takip ettikleri hesaplar bulunduğunu belirtmiş, buna rağmen kendilerine karşı yapılan bir stalk girişimi olsa bu durumdan rahatsız olacaklarını söylemişlerdir. Bu bağlamda bireylerin diğerlerini gözetlemekten hoşlanırken kendilerinin gözetlenmesinden hoşlanmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca ankete katılanların oldukça büyük kısmı sosyal medyayı kullanırken gizlilik ayarlarını düzenlediklerini belirtmektedir. Bu durum da katılımcıların gözetlenen olma pozisyonunu istemediklerini doğrular niteliktedir. Bireyler izlenilmeyi engellemek için önlem almaktadır. Katılımcılar stalk mağduru oldukları takdirde ise bu durumu çevreleri ve yetkililerle paylaşacaklarını belirtirken bireylerin yarısından çoğu ısrarlı takip ile ilgili Türkiye'deki yasal düzenlemeleri bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum ısrarlı takibin genel olarak bilindiği fakat özele inildiğinde kavram hakkında yeterince bilgi sahibi olunmadığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların %80,1'i ısrarlı takibin ve gözetlenmenin normalleştirildiğini düşünmektedir. Bu durum toplumun geneli tarafından stalkın masum bir eylem olduğunun düşünüldüğünü göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; demografik değişkenler (cinsiyet ve yaş) açısından stalk kavramının anlaşılması ve uygulanması farklılık göstermekte, demografik değişkenlere göre stalklamadaki kullanım amaçları değişmekte, ısrarlı takibi gençlerin daha aktif kullandıkları ortaya çıkmakta, sosyal medya kullanıcıları kavramı bir suç unsuru olarak görebilmekte ve gözetim toplumu kuramının birey davranışlarında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılar hem yaş hem de cinsiyetleri göz önüne alındığında, iletişim kurma amacıyla yapılan ısrarlı takip eylemlerini normal karşılamamaktadır.

Katılımcıların cinsiyetleri ve sosyal medyayı kullanırken gizlilik ayarlarını düzenlemeleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda internet kullanıcıları herkesin takibinden kaçarak sadece seçtikleri kişiler tarafından gözetlenmeyi kabul etmektedir.

Aynı zamanda katılımcılar fiziksel bir eyleme geçilmedikçe sosyal medyada stalklanmayı sorun etmemektedir. Bu durum bireylerin internet ile gündelik yaşam arasında yapılan aynı eylemleri iki farklı şekilde değerlendirdiklerini düşündürmektedir. Çünkü anket katılımcılarının çoğu bir sonraki soruda cyberstalking (siber takip) yapılarak gözetlenmekle fiziksel olarak ısrarlı takip edilme arasında fark bulunduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar göstermektedir ki çoğu kişi tarafından siber takibin zihinlerde normalleştirilmiş olması ve kavramın bir espri unsuru olarak görülmesi bireylerin bu eylemi önemsememelerine neden olmaktadır. Bireyler internette takip edilmenin kendilerine bir zararı olmadığını varsayma eğilimindedir.

Ankete katılanların büyük bir kısmı, isimlerinin yer aldığı bir hesap haricinde anonim bir başka hesapları (sahte hesap/finsta) olmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcıların stalk fiilinde bulunacakları zaman kendi sosyal medya hesaplarını kullandıkları varsayılmaktadır. Katılımcıların çoğunun hesaplarının güvenlik ayarlarını düzenleseler ya da ısrarlı takibe karşı duyarlı fikirleri olsa da günlük yaşamlarında gözetlenmeyeceklerini düşünmeleri gözetim toplumu ve stalking konusunda daha fazla bilgilendirilmeleri gerektiğini düşündürmektedir.

Online anket verilerine göre tüm yaş grubundaki katılımcılar ısrarlı takip mağdurlarının çoğunlukla kadınlar olduğunu ve bunu yapanında büyük oranda eski sevgilileri olduğunu düşünmektedir. Bu durum literatürde bahsedilen kadının korunmaya muhtaç sayılması, üzerinde baskınlık kurulmak istenen cinsiyet olmasından kaynaklanmaktadır denilebilmektedir.

Aynı zamanda ataerkilliğin bedenler (özellikle kadın bedeni) üzerinde kurduğu baskı da stalk ile toplumun geneline kabul görmeyen gönderi paylaşımı arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak; ısrarlı takip konusunda bireylerin belirli bir düzeyde bilinçli olduğu görülmüştür. Bunun nedenini katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksekliği ile açıklayabilmek mümkündür. Kavramın genel hatlarıyla bilinmesi bireylerin kendilerini koruması adına literatürde çizilen tablodan daha umut verici görünmektedir. Fakat genç katılımcıların stalklamayı daha aktif kullanması ve kavramı normalleştirmiş olmaları endişe vericidir.

Niedzwiecki (2010) sosyal medyada sürekli gözetlenmekten kurtulmanın yolunu gizlilik kavramının yeniden tanımlanması ve bu konuda bireylerin eğitilmesi olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda toplumun her kesimine medya okuryazarlığı eğitimi verilmeli, ısrarlı takip kavramı hakkında bilinçlendirici kamu spotları hazırlanmalıdır. Özellikle stalk mağdurları ile öncelikli olarak temas kuracak olan kolluk kuvvetleri, doktorlar, avukat ve hakimler bilinçlendirilmelidir. Herkes takip mağduru ya da yakını olabileceği için iş yerleriyle okullara eğitimler düzenlenmelidir.

Araştırmanın stalk kavramı hakkında büyük bir katılımcı kitlesiyle, geniş soru aralığında verilere ulaşması ve ulaştığı sonuçların farklılığı ile literatüre katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Akmeşe, Z., ve Deniz, K. (2017). Stalk, benliğin izini sürmek. *Yeni Düşünceler*. 8, 23-32. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/euifydhed/issue/33438/342095> / Erişim Tarihi: 10.09.2020

Arıkan, R. (2018). Anket yöntemi üzerine bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1, 97-159 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbd/issue/39647/452737> / Erişim Tarihi: 10.09.2020

Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 3(1), 80-106 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iled/issue/18468/194456> / Erişim Tarihi: 10.09.2020

Bakan, İ. ve Büyükbeşe, T. (2004). Çalışanların İş Güvencesi ve Genel İş Davranışları İlişkisi: Bir Alan Çalışması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23, 35-59.

Başar, D. (2019). *Şiddetin yeni bir türü olarak ısrarlı takip: çelişik duygulu cinsiyetçilik, namusu onaylama ve cinsiyet temelli şiddet tutumlarıyla ilişkisi*. Yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> Erişim Tarihi: 10.09.2020

Bocij, P. and McFarlane, L. (2003). Cyberstalking: a matter for community safety – but the numbers do not add up. *Community Safety Journal*, 2, 26-34.

Doğan, R. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, İsrarlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu. *Ankara Barosu Dergisi*. 2(2), 135-154 <https://dergipark.org.tr/> Erişim Tarihi: 10.09.2020

Ellison, L. and Akdeniz, Y. (1998). Cyber-Stalking: The Regulation of Harassment on the Internet. *Criminal Law Review, Special Edition: Crime, Criminal Justice and the Internet*, 29,29-48.

Flick, U. (2014). *An Introduction to Qualitative Research*. 5th Edition, Sage Publications, London.

Gürgezoğlu, E. (2010). *Takip/izlemeye ilişkin algının incelenmesi ve mağdur olan/olmayanların kaygı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Maltepe üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü psikoloji anabilim dalı adli psikoloji programı. <http://openaccess.maltepe.edu.tr/> Erişim Tarihi: 11.09.2020.

https://www.researchgate.net/publication/247931307_The_media_construction_of_stalking_stereotypes Erişim Tarihi: 22.11.2021

<https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-uk/> Erişim Tarihi: 07.01.2021

www.stalkingriskprofile.com / Erişim Tarihi: 06.10.2020

<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/surveillance> / Erişim Tarihi: 12.10.2020

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> Erişim Tarihi: 12.12.2020

<https://dictionary.cambridge.org/> Erişim Tarihi: 12.12.2020

<https://www.donanimhaber.com/> Türkiye’de En Çok Hangi Uygulamalar Kullanılıyor / Erişim Tarihi: 14.12.2020

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakanligi-siber-suc-magdurlarinin-profilini-cikardi/2087108> Erişim Tarihi: 27.02.2021

<https://www.history.com/this-day-in-history/sitcom-actress-murdered-death-prompts-anti-stalking-legislation> Erişim Tarihi: 28.02.2022

<https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/threats/how-to-avoid-cyberstalking> Erişim Tarihi: 14.07.2022

Karuppannan, J., and Puthisigamani, K. (2007). Victims of stalking in India: A study of girl college students in tirunelveli city. *Zrtve uznemiravanja*. 10(4), 13-21.

Kelley, K., Clark, B., Brown, V., and Sitzia, J. (2003). Good practice in the conduct and reporting of survey Research. *Int J Qual Health Care*. 15(3):261-6.

Korkodeilou, J. (2016). Stalking victims, victims of sexual violence and criminal justice system responses: Is there a difference or just ‘Business as usual’?. University of salford manchester. *British Journal of Criminology*. 56(2). <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azv054> Erişim Tarihi: 20.10.2020

Lerner, M.J. (1980). The Belief in a Just World. In: *The Belief in a Just World. Perspectives in Social Psychology*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0448-5_2

Logan, TK. (2010). Research on partner stalking: putting the pieces together. National institute of justice. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/245387.pdf> Erişim Tarihi: 21.10.2020

Manuel Castells (2013). *Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Erişim Tarihi: 20.10.2020

Mullen, P. E., Pathe, M., and Purcell, R. (2000). *Stalkers and their victims*. Cambridge University Press. <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam032/99044607.pdf> Erişim Tarihi: 22.10.2020

Niedzwiecki, H. (2010). *Dikizleme günlüğü. Kendimizi ve komşularımızı dikizlemeyi niçin bu kadar sevdik? İstanbul: Ayrıntı Yayınları.*

O’Neill, C. (2011). *Victim and non-victim perceptions and experiences of cyber-harassing and cyberstalking behaviors*. Nottingham Trent University the degree of Doctor of Philosophy.

http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/241/1/211158_PHD%20THESIS%20-%20Catherine%20O%27Neill.pdf Erişim Tarihi: 11.12.2021

Özalp, Y. (2015). *Siber istihbarat ve güvenlik politikaları*. <https://derinstrateji.files.wordpress.com/2015/01/siber-stihbarat-ve-gvenlik-politikalar.pdf> Erişim Tarihi: 06.12.2021

Perry, J. (2012). Digital stalking: a guide to technology risks for victims. Network for Surviving Stalking and Women's Aid Federation of England.

Phillips, L., Quirk, R., Rosenfeld, B., and O'Connor, M. (2004). *Is it stalking? Perceptions of stalking among college undergraduates*. *Criminal justice and behavior*. 31(1),74 <http://citeseerx.ist.psu.edu/> Erişim Tarihi: 16.11.2020

Ranger, H. R. (2002). *A victimology of stalking: an exploration of personality factors and gender role identification of stalking victims*. Oklahoma state university. <https://core.ac.uk/download/pdf/215252621.pdf> / Erişim Tarihi: 17.11.2020

Saltık, R. (2018). Sosyal sermaye ve armağan ekonomisi üzerinden sosyal medya ve stalk olgusu: instagram üzerinden bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 30, 345-363. <https://dergipark.org.tr/> Erişim Tarihi: 19.11.2020

Spitzberg, B. H., and Cadiz, M. (2002). The media construction of stalking stereotypes. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*.9(3), 128-149.

Strauss, C. (2014). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. USA: San Jose State University.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.